

А. Салавей

ФУНКЦЫЯНАЛЬНА-СЕМАНТЫЧНЫ ПАТЭНЦЫЯЛ МАРКЁРАЎ ВЕРЫ Ў ПУБЛІЦЫСТЫЧНЫМ ДЫСКУРСЕ

(на матэрыяле беларускіх і англійскіх часопісных рэцэнзій)

Верагоднасць – лінгвапрагматычная катэгорыя, якая адлюстроўвае ўпэўненасць/няўпэўненасць суб'екта ў прапазіцыі, ступень праўдзівасці выказвання, заснаваную на ментальных канцэптах «веданне» – «меркаванне» – «вера».

У беларускіх часопісных рэцэнзіях сустракаюцца наступныя групы маркёраў верагоднасці, заснаванай на веры: 1) мадальныя словы ў функцыі пабочных слоў: *безумоўна, несумненна, бяспрэчна, вядома (ж), без сумневу, канечне*; 2) ментальныя прэдыкаты прапазіцыйных адносін у ролі галоўнай часткі складаназалежнага сказа: *перакананы, што, маю спадзеў, мала верыцца*; 3) мадальныя словы ў ролі прыслоўяў: *відавочна, яўна*.

Верагоднасць, заснаваная на веры, эксплікуецца ў англійскіх рэцэнзіях наступным чынам: 1) мадальныя прыслоўі, якія маніфестуюць упэўненасць рэцэнзента, адсутнасць сумненняў у адпаведнасці выказвання рэчаіснасці: *sure(ly), undoubtedly, certainly, of course, apparently, evidently, obviously, clearly*; 2) структурна-семантычныя варыянты галоўнай часткі складаназалежнага сказа, якія рэпрэзентуюць упэўненасць моўцы, адсутнасць сумненняў у праўдзівасці прапазіцыі: *it becomes apparent, it becomes clear, it becomes obvious, no doubt/there's no doubt*; 3) мадальная фраза *to be sure* ў якасці кампанента канструкцыі Complex Subject (складаны дзейнік) з семай высокай упэўненасці рэцэнзента ў адпаведнасці выказвання рэчаіснасці; 4) мадальны дзеяслоў *must* з інфінітывам, які выражае дапушчэнне, заснаванае на моцнай упэўненасці.

Эксплікатары верагоднасці, заснаванай на веры, у дзвюх мовах рэпрэзентуюць высокую ўпэўненасць аўтара ў праўдзівасці прапазіцыі, заснаваную на яго бескампраміснай, безальтэрнатыўнай суб'ектыўнай пазіцыі, ліквідуюць права адрасата на ўласнае прадстаўленне аб прадмеце маўлення, не даюць магчымасці нязгоды адрасата з пунктам гледжання адрасанта.

Асноўным спосабам маніфестацыі верагоднасці, заснаванай на веры, у беларускай мове з'яўляецца лексічны (мадальныя словы), у англійскай мове – лексіка-граматычны (мадальныя дзеясловы, прыметнікі і прыслоўі). Агульным для дзвюх моў з'яўляецца актуалізацыя верагоднасці, заснаванай на меркаванні з дапамогай мадальных прыслоўяў, аб'яднаных семай 'адсутнасць сумненняў'. Самым частотным спосабам рэпрэзентацыі веры ў беларускай мове з'яўляецца мадальнае слова *безумоўна* ў функцыі пабочнага слова (5 %), у англійскай мове – мадальнае прыслоўе *of course* (13 %).

Нацыянальная спецыфіка маніфестацыі верагоднасці, заснаванай на веры, у англійскай мове праяўляецца ў выкарыстанні камбінацыі мадальнага

дзеяслова *must* з формамі інфінітыва з семай дапушчэння, заснаванага на моцнай упэўненасці. Адметнай характарыстыкай рэалізацыі значэння перакананасці суб'екта маўлення ў прапазіцыі з'яўляецца выкарыстанне мадальнай фразы *be sure to* ў якасці часткі складанага дзейніка.

В. Свецік

ВЕРБАЛІЗАЦЫЯ КАШТОЎНАСЦЕЙ У ЖЫЦЦІ І ТВОРЧАСЦІ М. ТАНКА

Калі разважаеш над пытаннямі гісторыі развіцця беларускай паэзіі ХХ стагоддзя, яе зместам і формай, міжволі ўсведамляеш асноватворную місію ў ёй народнага паэта Беларусі Максіма Танка. Шмат чаго змяшчае ў сабе паняцце «танкаўская паэзія»: узоры вершаў, выкананых на вышэйшым узроўні сучаснай паэтычнай культуры, праблемны матэрыял для разгадкі наватарскіх шляхоў, сапраўднага мастацтва і сутнасці самога паэта. Падчас працэсу асэнсавання асаблівасцей жыццёвага шляху і творчага ўзыходжання Максіма Танка ўзнікла думка: паэт жыў у складаны час. Што ж давала яму духоўную падтрымку, моц, упэўненасць у сабе, нягледзячы на шмалікія выпрабаванні лёсу? Захацелася паглядзець на асобу паэта не толькі і не столькі як на мастака, творцу, але і як на чалавека, сына, мужа, сваяка – асобу.

Лірыка Максіма Танка вывучалася шматлікімі даследчыкамі, але пра тое, што фарміравала асобу творцы, натхняла і дапамагала жыць, служыла крыніцай для асэнсавання ўласнага жыцця, чаму прысвечана мноства вершаў паэта, яшчэ не даследавана належным чынам. Мэтай нашага даследавання выступае сістэма маральна-этычных каштоўнасцей, яе ўплыў на фарміраванне асобы паэта і яго творчасць. Матэрыял даследавання – вершы, дзённікавыя запісы Максіма Танка, эксклюзіўныя матэрыялы з сямейнага архіва сям'і Скурко: выданні ранніх кніг (арыгіналы), а таксама арыгіналы лістоў брату Фёдару, лісты Максіма Танка яго бацькам, віншавальныя паштоўкі да розных святаў.

У аснове даследчай працы ляжаць успаміны пляменніка паэта, Івана Фёдаравіча Скурко, пра сваю сям'ю, пра тое, што павінна быць цікавым і дарагім усёй беларускай нацыі, а для яго з'яўляецца сямейнай гісторыяй; пра тое, што наталяла і акрыляла душу Вялікага беларуса, што служыла яму апорай у цяжкія моманты жыцця і крыніцай натхнення. Усе прадстаўнікі сям'і Скурко падтрымліваюць цесныя сувязі паміж сабой. Стасункі творцы са сваімі шматлікімі родзічамі, сямейнае жыццё, адносіны з таварышамі па пярэду давалі матэрыялы для творчасці. Самыя важныя маральна-этычныя каштоўнасці сям'і Скурко да банальнага простыя і зразумелыя ўсім: гэта вялікая павага да працы, бязмерная любоў да Беларусі і яе народа, да роднай Нарачы, роднай вёскі Пількаўшчыны, да роднай хаты, якой больш за стагоддзе, да несамавітага сялянскага быту і, канечне, да самых блізкіх: прабабулі і бабулі, прадзеда і дзеда, дзядзькі Фадзея, маці, сяцёр і брата.